

Жалилова С.Б.

СТУДЕНТТЕРДИН ИЛИМИЙ КӨЗ КАРАШЫНЫН КАЛЫПТАНЫШЫНДА
КУРСТУК ДОЛБООРДУН МААНИСИ ЖАНА РОЛУ

Жалилова С.Б.

ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЬ КУРСОВОГО ПРОЕКТА В ФОРМИРОВАНИИ
НАУЧНОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ СТУДЕНТОВ

Zhalilova S.

THE IMPORTANCE AND ROLE OF THE COURSE PROJECT IN SHAPING
THE SCIENTIFIC WORLDVIEW OF STUDENTS

УДК: 37

Эзелтен эле адамзат чыныгы окумуштууларга, акылмандарга жана таланттууларга муктаж болуп келген. Мындай адамдарды издөө, аныктоо, окутуу, даярдоо жана илимий изилдөөлөргө аралаштыруу актуалдуу бойдон калышына талаш жок. Бул вазийпаны учурда университеттер жана академиялар гана аткарышы шексиз. Макалада студент жаштардын арасынан илимий изилдөөгө жөндөмдүүлөрдү аныктоодо, аларды баштоочу илимпоз катары калыптандырууда курстук долбоордун мааниси жана ролу талкууга алынат. Бул өңүттө Ош мамлекеттик педагогикалык университетиндеги айрым педагогикалык тажрыйбалар жалпыланып берилет. Курстук ишти жазуу университеттеги окуу процессинин милдеттүү компоненти болуп талдоо, аны сын көз менен түшүнүү жана негизги нерсени баса белгилөө болуп эсептелет. Курстук долбоорлордун тематикасын студенттин келечекке карай тандаган багытына ылайык тандоо, анын жөндөмүнө жараша жетектөө, перспективаны көрө билүүгө көмөктөшүү өнүтүндө университеттин илимий ишин уюштурууга көңүл бурулат.

Негизги сөздөр: курстук долбоор, студенттер, окуу-илимий ишмердүүлүк, тематикалар, илимий жетекчи, илимпоз ролу, мааниси, тематикаларын тандоодо, критерийлер.

С древних времен человечество нуждается ученым, мудрым и талантливым людям. Поиск, определение, обучение, подготовка такой молодежи и приобщение их к научным исследованиям остается актуальным и сегодня. Эту задачу может решить только университеты и академии, в этом не должно быть сомнений. В статье обсуждается роль, место и значение курсовых проектов в определении наиболее способных студентов и в их формировании как начинающего исследователя. В этом смысле некоторые педагогические опыты Ошского государственного педагогического университета дается в обобщенном виде. Написание курсовой работы считается обязательным компонентом учебного процесса в университете, чтобы анализировать, критически понимать его и подчеркивать фундаментальность. Выбор тематики курсовых работ студентов в зависимости ими выбранного направления, а также научное руководство в соответствии с способностями студентов и организации университетской научной работы с позиции перспективы подготовки научных кадров.

Ключевые слова: курсовой проект, студенты, учебно-научная деятельность, тематика, научный руководитель, роль ученого, значение, критерии выбора тематики.

Since ancient times, humanity has needed scientists, wise and talented people. The search, identification, training, preparation of such youth and their involvement in scientific research remains relevant today. This task can only be solved by universities and academies, there should be no doubt about it. The article discusses the role, place and significance of course projects in identifying the most capable students and in their formation as a novice researcher. In this sense, some pedagogical experiences of the Osh State Pedagogical University are given in a generalized form. Writing a term paper is considered a mandatory component of the educational process at the university in order to analyze, critically understand it and emphasize its fundamental nature. Writing a term paper is considered a mandatory component of the educational process at the university in order to analyze, critically understand it and emphasize its fundamental nature. The choice of topics for students' coursework depending on their chosen direction, as well as scientific guidance in accordance with the abilities of students and the organization of university scientific work from the perspective of training scientific personnel.

Key words: course project, students, educational and scientific activities, subject matter, supervisor, role of the scientist, significance, criteria for choosing a topic.

Курстук ишти аткарууда студентте кандай билимдер, билгичтиктер жана көндүмдөр калыптанат? Алар студенттин кесиптик жактан калыптанышында кандай мааниге ээ жана кандай роль ойнойт?

Курстук ишке чейин студент реферат жазганды үйрөнөт. Болочок математика мугалимин аламы. Ал дисциплиналардын арасынан, өзгөчө математиканы окутуунун методикасын абдан жакшы үйрөнүшү керек.

Аталган дисциплинанын курсун окуп бүткөндөн кийин, же аны менен шайкеш курстук иш тандап алып, окуу-изилдөөнү башташы мүмкүн. Изилдөө темасы 3 деңгээлде болушу ыктымал: 1) Төмөнкү деңгээл; 2) Ортоңку деңгээл; 3) Жогорку деңгээл. Төмөнкү деңгээлдеги темалар өтө жөнөкөй түшүнүктөрдү калыптандырууга арналат. Мисалы, “Аянт түшүнүгүн калыптандыруу”. Ортоңку деңгээлдеги темалар орто татаалдыктагы түшүнүктөрдү калыптандырууга же бышыктоого арналышы мүмкүн. Мисалы, “Функциянын туюндусу түшүнүгүн калыптандыруу”. Ал эми жогорку деңгээлдеги темалар билимдерди колдонууга арналышы ыктымал. Мисалы, “Окуучуларды функцияны толук изилдөөгө үйрөтүү”.

Аталган темалар окутуучу үчүн тааныш болгону менен, студент үчүн жаңы. Ал мектепте функцияны толук изилдөөнү үйрөнгөн болушу мүмкүн. Бирок окуучуларды функцияны толук изилдөөгө үйрөтүү студент үчүн жаңы тема. Окуу-изилдөө ишмердүүлүгүндө ал өзүнүн тажрыйбасын талдоого алат. Андан кийин мектепке барып, практик-мугалимдердин сабактарына катышып, ушул теманы алар кандайча өтүп жаткандыгы менен таанышат.

Китепканага барып, темага байланыштуу адабияттарды издеп таап, ар бирин окуп үйрөнөт. Практик-мугалимдердин сабактары менен адабияттардагы тажрыйбалар менен салыштырат. Айырмачылыктарын жана окшоштуктарын байкайт. Натыйжаларды жалпылайт. Өзүнүн жеке пикирлерин формулировкалайт.

Окуу-изилдөөнү баштоонун алдында жетекчинин кеңеши менен курстук ишти жазуунун план-проспектисин түзөт, анын структурасын (титулдук бет, киришүү, негизги бөлүк, корутунду, библиография) аныктайт.

Ошентип, студент курстук ишти аткарууда теориялык жана практикалык материалдарды топтойт. Аларды тандап, кол жазмага киргизүүгө даярдайт. Тандалган даяр материалдарды тайпаларга бириктирип, курстук иштин скелетин тургузуп, аны структура менен салыштырат. Материалдарды логикалык тартиптештирет. Андан кийин оңдойт, түзөтөт, толуктайт, стилистикалык жана грамматикалык каталарын четтетет. Жетекчисине жиберет. Анын сын-пикирлеринин, сунуштарынын негизинде кайрадан оңдоп, түздөйт.

Окуу-изилдөө процессинде студент окутуудагы проблеманы изилдеп үйрөнүүгө көнүгөт. Теорияны изилдөөнү үйрөнөт. Практиканы изилдөөнү үйрөнөт. Аларды салыштырып, окшоштуктарды жана айырмачылыктарды, артыкчылыктарды жана кемчилдиктерди айырмалай баштайт. Курстук долбоордун маани-маңызын түшүнөт. Курстук иштин структурасын аныктаганды билет. Титулдук бет, киришүү, негизги бөлүк, корутунду, адабияттардын тизмеси, тиркеме деген эмне экендигин билет.

Ошентип, курстук иш даярдалат. Натыйжада студент математиканы окутуунун методикасына илимий көз карашы калыптана баштайт. Ал методикалык система экендигине ынанат. Курстук ишти коргоого даярдоону, коргоону жана натыйжаларын баалаганды үйрөнөт.

Жогоруда айтылгандардын бардыгы теориялык тыянактар. Иш жүзүндөгү абалды конкреттештирүүнү карайлы.

Заманбап педагогикалык практикада курстук иш окуу процессинде алынган теориялык жана методикалык билимдерди студенттин өз алдынча бекемдөөсү үчүн берилген жекече тапшырма катары каралат. Ошону менен катар билим берүүнүн актуалдуу маселелери курстук ишти олуттуу долбоор катары карап, келечектүүлүгүн эске алып, анын маңызын башкача аныктоого түртөт. Курстук иш долбоор катары студенттин окуу-таанып билүү ишмердүүлүгүнүн олуттуу тиби катары каралат [1,3]. Заманбап педагогика илими окуу-таанып билүү ишмердүүлүгүн окуу максатын, окуу аракеттерин, көзөмөлдү жана баалоону системалуу интеграциялоочу комплекс катары эсептейт. Курстук долбоорду окуу-таанып билүү ишмердүүлүгүнүн бир тиби катары кароо менен биз педагогикалык басымды курстук иштин тематикасына, анын аткарылышынын формалдуу көзөмөлдөөгө жана баалоого жасабай, аны аткаруудагы аракеттерди уюштурууга буруу керек[2]. Курстук долбоордун жүрүшүндө аткарыла турган аракеттерди уюштуруунун педагогикалык маселелеринин коюлушунун өзү педагогикалык таасир этүүнүн чегин кеңейтет. Мындай болгондо педагог курстук иштин текстине жана негизги жыйынтыктарына эле эмес, ошондой эле түздөн-түз илим изилдөө процессине акцент жасалат. Мындай мамиле “рефераттан курстук ишке, курстук иштен – дипломдук ишке” деген дидактикалык чынжырчаны жөнөкөйлөтүүдөн оолактанууга мүмкүнчүлүк берет. Демейде, курстук иш дегенде көпчүлүк студенттер, тилекке каршы окутуучулар да, аны материал топтоо, мазмун түзүү, текст жазуу

деп элестетишет. “Эки реферат – бул курстук иш, эки курстук иш – дипломдук иштин маанилүү бөлүгү” деп ойлошот [1].

Курстук ишти окуу-таанып билүү ишмердүүлүгү позициясынан түшүнүү сүрөттөлүп жаткан дидактикалык чынжырчаны илим изилдөө ишинин методдорун, ыкмаларын жана көндүмдөрүн белгилүү бир удаалаштыкта өздөштүрүүгө алып келүүчү инструмент катары кароо керек. Ошондой эле болочок педагогдорду окутуунун натыйжасында алынган билимдерди практикада өз алдынча колдонууга даярдык катары баалоо зарыл. Мындай учурда прикладдык түшүндүрмө мындай болот: адабияттардын үстүнөн иштөөдөн – тема боюнча изденүү, тандоо, сынчыл баалоо жана жалпылоо (реферат) – теориялык жана методикалык билимдерди педагогикалык кубулуштарды жана жараяндарды таанууга жана өзгөртүүгө колдонуу (курстук иш) – андан ары билим берүү тармагында өз алдынча аналитикалык ишмердүүлүккө, типтүү кесиптик маселелерди оригиналдуу чечүүгө, өз алдынча автордук долбоордук ишмердүүлүккө, педагогикалык иштеги, методикалык системадагы актуалдуу суроолор боюнча жеке көз карашты илимий жактан негиздеп далилдөөгө жетүү [4, 5]. Тактап айтканда – айрым аракеттерден комплекстүү илимий-изилдөө долбооруна карай умтулуу.

Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин педагогика жана психология кафедрасы кесиптик педагогикалык билим берүүнүн теориясы жана методикасы багытында жүргүзүлүүчү илимий-практикалык изилдөөлөрдө курстук иштин жанрларын дифференцирлештирүүгө, анын болочок педагогикалык кадрларды даярдоодо эффективдүүлүгүн баалоодо, алардын арасынан кесиптик компетенттүүлүктү комплекстүү калыптандыра тургандарын тактоону, окуу жана изилдөө ишмердүүлүктөрүндөгү активдүүлүктү жогорулатуучуларын, жалпы инсандык компетенцияларды, биринчи кезекте, өз алдынчалыкты, жоопкерчиликти, мотивацияны, кесипке кызыгууну өнүктүрүүчүлөрүн аныктоону ишке ашырдык. Болочок педагог бакалаврларды изилдөө курстук иштердин төмөндөгү форматтары эффективдүү болорун көрсөттү:

1. Тарыхый изилдөө. Берилген теманын, проблеманын, суроонун тарыхый изилдениши. Каралып жаткан теманын чечилишине салым кошкон окумуштуулардын, авторлордун эмгектери талдоого алуу.

2. Практикага багытталган изилдөө. Педагогикалык иштин практикалык маселелерин чечүүгө арналып, долбоордун катышуучуларынын кызыкчылыктарын чагылдырат. Мындай долбоорлор башынан эле практикалык жыйынтыктарга багытталгандыгы менен айырмаланат. Алынган жыйынтыктар педагогикалык практикада колдонулушу ыктымал. Мисалы, программа, иштин планын түзүү, типтештирүү, классификациялоо ж.б.

3. Аналитикалык изилдөө. Изилдөөнүн жүрүшүндө конкреттүү предметти окутуу, дидактикалык система ж.б. жөнүндө маалымат топтолот, ал проблеманы аныктоо жана түшүндүрүү, варианттарды иштеп чыгуу, ишке киргизүү боюнча рекомендацияларды даярдоо максатында анализденет, жалпыланат.

4. Социологиялык изилдөө. Бул мектептин ишмердүүлүгү жөнүндө алгачкы маалыматтарды топтоого арналат. Изилдөөнүн респонденттери – окуучулар, ата-энелер, мугалимдер. Аталган изилдөө социологиялык изилдөөнүн методдорун, ыкмаларын жана каражаттарын колдонот.

5. Долбоордук изилдөө. Интеграцияланган билимди, чечимди издөөнү жана практикалык сунуштарды иштеп чыгууну талап кылган, маанилүү проблеманы/маселени (изилдөө, маалыматтык, практикалык) чечүү.

6. Моделдештирүү. Педагогикалык процесстердин жана кубулуштардын моделдерин түзүү жана аларды түшүнүү үчүн үйрөнүү.

7. Расмий документтерди практикага багыттап үйрөнүү. Билим берүүчү мекемелердин ишин регламентациялоочу жана алардын ишмердүүлүгүн чагылдыруучу мамлекеттик документтерди бала бакчалардын, башталгыч мектептердин, жалпы билим берүүчү мектептердин ж.б. проблемаларын жана маселелерин изилдөөдө пайдалуу маалыматтарды алуу максатында.

8. Тарыхый-архивдик изилдөө. Билим берүү уюмдары жөнүндө архивдеги материалдарды изилдөө.

Корутунду.

1. Педагогикалык кадрларды даярдоочу окуу жайларда студенттердин изилдөө ишмердүүлүгүн калыптандырууну жаңы позициядан кароо зарыл.

2. Студенттердин кесиптик алган теориялык билимдерди колдонуу жана алардын эффективдүүлүгүн практикада текшерүүгө машыктыруу.

3. Курстук ишти студенттердин окуу-таанып билүү ишмердүүлүгүнүн бирдиктүү комплекси катары кароо.

4. Курстук иштердин тематикаларын учурдагы педагогикалык практикадагы проблемаларды чечүү багытында аныктоо.

5. Курстук иштердин жанларын кеңири жайылтуу.

6. Студент жаштардын илимий-педагогикалык иштерге кеңири тартуу максатында университеттеги илимий иштердин жеткиликтүүлүгүн, практикалык маанилүүлүгүн жогорулатуу.

7. Университеттерди аймактык, республикалык жана эл аралык проблемаларды изилдөөнүн борбору катары кароого жетишүү, болочок адистерди кесиптик окуу жайдын алкагындагы изилдөөлөргө катыштырууну колго алуу.

Адабияттар:

1. Караева З.К., Касымбеков.Н.К. Методические рекомендации по написанию дипломных и курсовых работ. (для гуманитарных направлений)/З.К.Караева, Н.К.Касымбеков – Б.: Международный университет Кыргызстана. – 20 с.
2. Котюрова М.П. Культура научной речи. Текст и его редактирование : учебное пособие / М.П.Котюрова, Е.А.Баженова. – 2 е изд., перераб. и доп. - М.: Флинта: Наука, 2008. – 280 с.
3. Лопатина Н.В., Ивина К.В. Курсовая работа как вид учебной деятельности в структуре подготовки библиотечно-информационных специалистов. / Н.В. Лопатина, К.В. Ивина. // Московский гос. инст. культуры. – М., 2017. – С. 77-86.
4. Осминин П.Г. Анализ структуры научного текста и показатели его переводимости/П.Г.Осминин//Язык. Культура. Коммуникации – Челябинск, 2015. – С. 45-55.
5. Реферирование научного текста: Методические рекомендации по курсу «Русский язык и культура речи» / Казан. гос. ун-т; филол. Фак-т; Каф. совр. рус. яз.; Сост.: А.В. Бастриков, Е.М. Бастрикова.– Казань: Казан. гос. ун-т., 2005. – 28 с.
6. Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Реферат и аннотация. Общие требования. – М.,1995. – 8 с.
7. Учебно-методические рекомендации по написанию реферата / Институт коммуникативных технологий. URL: [http:// www.icomtec.ru/article_info. phpt.Path =38_52_201_ 250&articles_id=1731](http://www.icomtec.ru/article_info.php?Path=38_52_201_250&articles_id=1731). О.В. Шадринцева.